

Wie zou nu in de in de *Nanjo* te bezetten landen het gezag uitoefenen? Achter de schermen vond een hevig touwtrekken plaats tussen het leger en de marine. Het resultaat was dat vastgesteld werd dat het leger het militair bestuur zou uitoefenen op Hongkong, op de Philippijnen, in Birma, op Malakka, op Brits-Borneo, op Java en op Sumatra en de marine op Nederlands-Borneo, op Celebes, op de Molukken, op de Kleine Soenda-eilanden, op Nieuw-Guinea, in de Bismarck-archipel en op Goeam en Wake – daarenboven zou de marine operationele bases mogen inrichten op zes plaatsen, waaronder Soerabaja. Dit alles betekende dat Nederlands-Indië twee soorten bestuur zou kennen: legerbesturen op Java en Sumatra, marinebesturen in de overige gebieden. 'In het algemeen', aldus dit accoord¹, 'wordt het leger belast met het bestuur van dichtbevolkte gebieden waar ingewikkelde bestuurstaken verricht moeten worden, terwijl dunbevolkte gebieden welke in de toekomst ten bate van het keizerrijk vastgehouden zullen worden' (m.a.w.: ook in de verre toekomst niet 'onafhankelijk' gemaakt), 'aan de marine toegewezen zijn.'

Het accoord werd op 26 november '41 door vertegenwoordigers van de leger- en van de marinestaf ondertekend – gelijk al vermeld, werd drie dagen later tot oorlog besloten.

*Ontknoping*²

Met de uitschakeling van prins Konoje en de vorming, op 18 oktober, van het kabinet Todjo had de oorlogspartij in Japan belangrijk aan invloed gewonnen maar zij had het niet voor het zeggen gekregen: de heftige gedachtenwisselingen over de vraag welke weg Japan het best kon inslaan, werden voortgezet. Van belang was daarbij dat de hoogste Japanse vlootautoriteiten, gelijk vermeld, er geenszins zeker van waren dat een oorlog met de Verenigde Staten kon worden gewonnen – zij brachten het evenwel niet op, zich uitdrukkelijk *tegen* zulk een oorlog uit te spreken; kennelijk waren zij bevreesd dat zij dan voor defaitisten gehouden zouden worden.

In de eerste dagen van november won Todjo met grote moeite een

¹ Tekst in a.v., p. 4 en vlg. ² Wij herhalen in deze paragraaf gedeelten van de paragraaf 'Pearl Harbor' uit hoofdstuk 7 van deel 5 en van het slotgedeelte van de paragraaf 'Naar de crisis' uit hoofdstuk 4 van deel 9.